

Ešlija sindroms

“Nekad viņa nevarēja aizmirst, kā tai bija pukstējusi sirds, kad viņa pirmo reizi bija dzirdējusi Ešlija balsi.”

M. Mičela. “Vējiem līdzīgi”

Rīts sākās ar to, ka grāmatvede paziņoja: bankā inventarizācija, nebrīnieties, ka naudu šodien nepārskaitīs. Bļāviens! Zinu, ka manam Ivo arī honorārs būs labi ja pēc nedēļas, bet mēs vakar zivju tirgū nopirkām lasi... uz manas šīsdienas algas rēķina. Un tagad viņi šitā izrikojas! Nu labi, ko padarīsi, neiesi jau banku demolēt vai grāmatvedei sadot bietē, kā to iesaka mūsu apgāda mākslinieks Vino Tinto. Līdzēts tāpat nebūs. Mums mājās vismaz ir lasis. Bet kas gan man jāteic – šāda ziņa darba dunai nemaz neiedvesmo.

Ietrillinājās telefons.

– Jā, hallo! Margrieta klausās!

– Nu, kā tev, draudzene, sedzas? – Tā atkal bija mana kursabiedrene Īrisa.

Te man jāpaskaidro, kāpēc Īrisa nevaicā “klājas” vai “sokas”, bet “sedzas”. Kad viņas puisēns nesen bija iemācījies runāt, padzirdējis, ka lielle apjautājas cits citam, kā klājas, šo vārdu aizmirsa, toties zināja, ka “klāt” ir

tas pats, kas “segt”, un tā nu mūsu lokā iegājās Ivariņa teiciens.

– Paldies, draņķīgi, – drūmā balsī izsēcu.

– Nu un naudu tev nevajag? – Īrisa turpināja izvaidcāšanu.

– Kāpēc nevajag? Protams, vajag! Tikai nemaksā jau...

– Uzraksti man vienu interviju, samaksāšu dubultā. Man deg...

– Kas es tev par žurnālisti! – pukojos. – Esmu tulks.

– Tulks tāpat nodarbojas ar rakstīšanu, turklāt valoda labam tulkam ir daudz bagātāka un pareizāka nekā daždien vidusmēra žurnālistam, – Īrisa nupat dūšīgi lēja ūdeni uz manām pašlepnuma dzirnavām.

– Labi, labi, nesāc nu!

– Koroče – ir viena dāmīte, kurai bijusi līdzīga mīlestība kā Skārletai!

– Ar Retu Batleru?!

– Nē, ar Ešliju Vilksu.

– Hm... Ko tas nozīmē? – Īsti nesapratu.

– Nu, visu mūžu mīlējusi vienu puisi, bet pēc tam sapratusi, ka tam visam nav nekādas nozīmes, un nosaukusi to par “Ešlija sindromu”. Aizej, parunājies, var sanākt labs gabals! Pieraksti viņas adresi!

Tā es nonācu Mildas kundzes viesistabā, kas pirmajā mirklī izskatījās pavisam askētiska, bet, labāk pavērojot, sapratu, ka visas lietas izvēlētas ar apdomu, gaumi un izpratni par vērtībām. Ak, ja man kādreiz būtu tāda istaba, kur katrā laikā var ievest ciemiņus un pirms tam nav nedēļu jākrāmējas, jāšķiro papīru kaudzes, jāmet ārā vecas puķes, jāizsūc putekļi no atpūtas krēsliem... Bet runa taču nav par mani.

Dzērām kafiju no skaistām tasītēm, parunājāmie par šo un to, Mildas kundze mazliet pastāstīja par sevi, līdz beidzot ķērāmie vērsim – tas ir Margaritas Mičelas radītajam skaistajam, lēnprātīgajam intelektuālim Ešlijam Vilksam un viņa līdziniekam – pie ragiem.

– Manā jaunībā gan sacīja “Ašlijs”, jo vidusskolas sākuma klasēs mēs slepus no vecākiem, spīdinot zem segas kabatas lukturīti, caurām naktīm lasījām *Vējiem līdzī* 1930. gada tulkojumu, – viņa sāka savu stāstu, – un tur bija Skārleta, Rets un Ašlijs...

Bet es nemaz īsti nezinu, ko jūs vēlaties dzirdēt, – viņa sāka tā kā gražoties. – Labāk būs, ja jūs uzdosiet jautājumus!

– To var! Pavisam konkrēti: kur un kā jūs sastapāt savu Ešliju?

– Pamatskolā. Viņš mācījās paralēlklasē. Mēs nesen bijām uzņemti pionieros, un visiem ap kaklu nācās siet sarkanos kaklautus. Austi no lēta satīna, tie neizskatījās glīti, stūri vienmēr rullējās un pārvērtās par tādām mazām, sarkanām desiņām. Varēja nopirkt arī zīda kaklautus, tie bija dārgāki un tikai retais varēja tādus atļauties. Manam Ešlijam ap kaklu greznojās šāds zīda kaklauds, vienmēr rūpīgi izgludināts, kārtīgi apsietis zem sniegbaltā krekla apkaklītes, un man tas zēns šķita nenormāli skaists! Un vēl viņam uz pieres krita dabiska gaišu matu loka – ārprāts, kā man viņš patika! Skaidrs, ka viņš uz mani pat nepaskatījās, viņam bija savas klases meitenes. Tur mācījās tāda Zaiga – ne visai glīta meitene, taču teicamniece, dejojāja ar skaistām kājām un taisnu muguru. Mana sirds vai lūza, kad redzēju Zaigu

zēnu ielenkumā, skatoties acīs tieši manam Ešlijam un laimīgi smeļoties...

Nav tā, ka es ar to zēnu būtu pārņemta visus skolas gadus, nē. Mani *sirdsāķīši* mainījās ik pa laikam, ar dažu pat notika kaut kas tāds, par ko toreiz teica “iet” – “viņa iet ar viņu”. Nu nekur jau mēs īpaši negājām, reizē no skolas, uz māju, ballēs padejojām. Un tomēr savā dienasgrāmatā es rakstīju apmēram tā: “Man patik K. (vai Z.), tomēr Ešlijam līdzās viņš nestāv...” Ešlijs bija tāds kā atskaites punkts.

Tad pienāca mūsu vidusskolas izlaidums...

– Vai tad jums ar Ešliju tā arī nebija pat sīks “iešanas” romāns?

– Grūti pateikt, vai to var nosaukt par romānu... Vidusskolas pēdējā klasē es nogriezu bizes, laikam izskatījos smukāka, un tad kādā skolas ballē viņš mani sāka lūgt dejot... Visu to vakaru viņš no manis neatgāja... – Viņa ieģrima atmiņās, raudzījās ārā pa logu liesmojošā saulrietā un smaidīja.

– Un jūs, ko jūs? – es viņu steidzināju.

– Ko es... Laikam jutos pārāk apjukusi, lai spētu kaut vai uztraukties. Es deju, smējos... stāstījām viens otram visādus jociņus. Draudzenes sačukstējās un lika mūs mierā. Zināja taču, ko man nozīmē Ešlijs un šis vakars. Beigās viņš mani pavadīja uz māju. Tālu jau nebija ko iet, visi turpat apkārt skolai vien dzīvojām. Viņš mēģināja mani noskūpstīt, taču abi bijām pārāk biki. Nekas lāgā tur nesanāca...

– Tad jūs beidzāt skolu un...?

– Neko. Viņš neiekļuva augstskolā, un nācās iet armijā. Zēns dienēja flotē, toreiz tie bija četri gadi, un, kad viņš

atgriezās, es jau biju precējusies, audzināju dēlu. Bet ne jau pie manis viņš atgriezās, mēs nejauši satikāmies uz ielas. Mēs bijām pieauguši, un, jo vairāk es skatījos Ešlija zilajās acīs, jo mežonīgāk man reiba galva... Vai viņam bija zilas acis? Laikam gan. Vai arī pelēkas. Nav svarīgi. Bet es reibu.

– Un tad sākās vētrains romāns?

– Nē taču, nekas nesākās arī tad. Mēs aizgājām katrs savu ceļu, tikai viņš bija uzvandījis manas atmiņas kopš ceturrtās klases un man acu priekšā tā vien plivinājās viņa sarkanais zīda kaklautiņš! Gadi gāja, bet viņa tēls no atmiņas neizzuda, lai gan nevaru teikt, ka diendienā par viņu domātu. Man pašai rūpju pietika. Es mīlēju savu vīru, un tajā, ka izšķīrāmies, noteikti nebija vainīgs Ešlijs. Tur bija citi iemesli. Es vēlreiz apprecējos, arī šoreiz neveiksmīgi. Dzīvojam, taču kā suns ar kaķi. Es jau biju nobriedusi sieviete, un, iespējams, man uznāca slavenā pusmūža krīze. Taču kādā absolventu salidojumā, kad sēdēju Ešlijam līdzās, pēkšņi man tik drausmīgi gribējās viņu apkampt, ka nobijos pa īstam. Ja nu neizturu un krītu viņam ap kaklu? Ko nodomās? Ka traka?

Un tad kādā bezmiega naktī gluži skaidri sapratu, ka es tiešām, tāpat kā Skārleta, visu mūžu esmu alkusi tikai pēc viņa. Kopš ceturrtās klases bija pagājuši 42 gadi, dēli lieli, arī viņam taču ir ģimene un bērni...

Bet tad reiz man izdevās iztēloties, kas notiktu, ja, piemēram, Ešlijam nomirtu sieva. Es savu vīru pamestu, acis nemirkšķinot, un par viņu man galva nesāpētu. Iedomājos, kā mans Ešlijs atnāktu pie manis – izmisis, nelaimīgs. Sēdētu krēslā, izklaidīgi dzertu pusdzisušu kafiju, neko daudz nerunātu, bet es viņam glaudītu roku

un mierinātu. Viņam nebūtu spēka ne piecelties, ne aiziet mājās, viņš tepat pie manis pārnakšņotu – viesistabā uz dīvāna. No rīta es pieceltos agri, klusiņām izietu cauri istabai, viņš tur gulētu, čokurā sarāvies, palags būtu nokritis zemē, viņš klusu šņāktu, bet es dotos vārīt kafiju... Un pēkšņi es sapratu – es negribu, lai tas 4. klases puika ar zīda kaklautu pieceļas, nāk uz manu virtuvi, sēž pie mana galda un dzer kafiju, skatās uz mani ar savām pelēkajām (zilajām?) acīm, stāsta, cik grūti viņam tagad, kad sieva mirusi un nav neviena, kas nomazgā logus, bet saule jau silda, pavasaris nāk... Meita aizprecējusies uz Portugāli (šausmas, ko tur var iesākt latviešu zeltene?!), vedekla jau nenāks logus mazgāt...

Iestājās ilga pauze.

– Un tad jūs sapratāt... – es iesāku.

–... ka ešlijiem ešliju vieta – sirds kapos, kā dzejoli teikts. Sapnis ir skaists, bet piepildījums nebūtu tik valdzinošs kā iztēle. Nevajag man ne to puiku, ne to atraitni, lai viņa sievai laba veselība! Labāk pāršķirstīšu vēlreiz *Vējiem līdzi*.

Pārlasīju mūsu datorā ierakstīto sarunu, un pēkšņi pār mani nāca apskaidrība! Nu protams! Mūsu dzīvē taču arī vienreiz garāmejot bija ieskatījies tāds Ešlijs!

Tas notika vēl tajos laikos, kad studentiem rudenos vajadzēja braukt rakt kolhozam kartupeļus, bet vasarās – ravēt bietes. Aizsūtīja arī mūs, pirmkursniekus. Tādās talkās visumā gāja ļoti jautri, lai arī lija lietus vai karsēja saule. Vasaras vakaros uzsitām bumbu vai gājām peldēt, ja tuvumā bija kāda daudz maz pieņemama ūdenskrātuve. Rudenos gan bija drūmāk – vakari agri un tumši,

spēlējām kārtis, pīpējām uz nebēdu un dzērām aliņu... Visi gulēja vienā vai divās lielās istabās salmos uz grīdas, vienmēr valdīja jautrība, troksnis, puīši ietinās baltos palagos un spokojās, biedēdami meitenes, tās spiedza kā negudras – nu, vārdu sakot, nebija ne vainas.

Tajā rudenī kartupeļus vagoja vietējais puisis, nu, īsts Apollons – liels, garš, muskuļains, tikai ļoti kautrīgs. Pārējie lauku jaunekļi izrādīja interesi par lielpilsētas *beibēm*, bet šis traktora pavēlnieks pēc darba, acis nodūris, manījās tik ātrāk projām. Spriedām, ka būtu gan interesanti šo lauku tīrradni mēģināt noslīpēt. Dabiski, ka par operācijas galveno virspavēlnieci vienbalsīgi iecēlām Īrisu – ne tikai tāpēc, ka skaista, bet arī drosmīga. No tām meičām, kurām vienmēr jādabū nevis tas, kas pats nāk, bet gan tas, kurš bēg. Tā nu viņa muskuļainajam brašulim mēģināja tuvoties, taču bez panākumiem. Zēns tikai sarka, kodīja lūpas un, pats to nezinot, veda mūsu Īrisu vai no prātā ārā! To atceroties tagad, pēc gandrīz piecpadsmi gadiem, man sanāca smieklī. Es uzspiedu Īrisas telefonu.

– Vai atceries pati savu Ešliju? – iebliezu uzreiz un pa tiešo.

– Kādu savu Ešliju? – Īrisa nesaprata. – Tu domā – Ivo?

– Ivo?! Es tev rādīšu Ivo! – iebrēcos laikam pārāk spalgi. Mans draugs Ivo, kas drudžaini kaut ko konstruēja savā datorā (viņš ir arhitekts, es jau laikam teicu vai arī ne?), pacēla galvu un jautājoši uz mani paskatījās.

Es saviebos un nomierinošā žestā pakratīju roku – sak, neņem galvā. Ivo tāpat klusēdams paraustīja plecus un atkal iegrimā savā projektā.

– Nu, kurš tad ir mans Ešlijs? Pagaidi, nu nav taču nekā tāda... es runāju ar Margo...

– Ha-ha-ha-ha! – iezviedzos, jo sapratu, ka Īrisai uzmanību pievērsis viņas vīrs Bruno. Tas, starp citu, ir viens grūti raksturojams tips – skaistulis, brunču mednieks, šķirtenis (protams), bet, kopš apprecēja Īrisu un viņiem piedzima Ivariņš, kļuvis par priekšzīmīgu lauleni, ideālu tēvu savam puisēnam un arī divām lielajām meitām no pirmās laulības. Tikai greizsirdīgs gan pēc velna, tas man jāatzīst. Varu iedomāties viņa reakciju, padzirdot vārdkopu “mans Ešlijs”!

– Tas kartupeļu puisis no kolhoza, – turpināju liet eļļu ugunī.

– Kas??? – Īrisa pieklusināja balsi un, šķiet, izgāja otrā istabā.

– Nu tas, kurā tu biji iemīlējusies pirmajā kursā talkas laikā!

– Goda vārds, neatceros...

– Ak, nu labi. Pagaidām dzīvo vesela un ļauj man strādāt! – Noliku klausuli. Ja neatceras, tad neatceras.

Es gan atceros gluži labi. Talkas laiks beidzās, un noslēgumā pierunājām vietējo kultūras nama vadītāju, lai sarīko atvadu diskotēku. Pēdējā darba dienā Īrisa pamanījās ieogrūt puisim – traktoristam – kabatā vēstulīti, kurā ielūdz uz diskotēku arī viņu. Puisis gan ieradās, taču vairāk stāvēja malā un kopā ar citiem jaunajiem kolhozniekiem sūca aliņu. Īrisa uzaicināja viņu uz dāmu deju, taču tāda neveikla stumdišanās vien sanāca – puisis nebija diez ko veikls dancotājs.

Mēs devāmies atpakaļ uz dzimto galvaspilsētu, bet Īrisa visu garo ziemu tviktin tvīka pēc sava Ešlija.

Kaldināja nākotnes plānus, līdz kaklam jau bija apnikusi mums, draudzenēm, ar saviem sapņiem par to, kāda skaista māja viņiem būs, cik jauki bērni, kā viņš ars zemīti, bet viņa, gluži vai diedama pa vadziņām, stādīs kartupelišus!

Daudz netrūka, ka būtu šuvusi līgavas tērpu un pirkusi 16 metrus garu plīvuru. Taisījās viņam rakstīt mīlestības vēstuli, bet no tās gan viņu atrunājām – kaunā vien kritīs, ja šis neatbildēs.

– Puisis droši vien nemaz nemāk rakstīt, labi ja sešas klases beidzis, – prātoja Gundega (viņa mums skolotāja).

– Kā tad! – es piebalsoju. – Ja arī prot, tad vēstule būs uz rūtiņu lapiņas, kas izrauta no vecas klades, un ar daudzām kļūdām!

Īrisa te smējās, te dusmojās, te pauda mums savas bažas:

– Vistrakākais būtu, ja viņam izrādītos stabila meiča, ko šis gatavojas precēt. Vai kāda no jums zina tā kolhoza priekšsēdētāja uzvārdu? Es viņam aizrakstītu un uzprasītu.

– Nu kam tev priekšsēdētājs, raksti uz kolhoza “Rītausma” kantori kadru priekšniecei!

Tā mēs ņēmāmies visu ziemu. Pavasarī Īrisa bija nolēmusi braukt uz to kolhozu, meklēt puisi rokā un atzīties savās jūtās. Taču notikumi pagriezās pavisam savādāk...

Varētu teikt tā: kartupeļi viņus saveda kopā, kartupeļi sapņos rādījās un tie romantikas pārņemto un savās jūtās pārkarsušo jaunavu arī kā ar aukstu ūdeni aplēja.

Kādā skaistā pavasara vakarā Īrisa ieradās pie manis, atkrita virtuvē uz ķebliša un smagi nopūtās.

– Uzvārīsi man tēju?

Pasniedzu prasīto, iekšēji nošausminājos par skais-
tules bālo seju un tumšajiem lokiem zem acīm, taču
neko nejautāju. Ja reiz atnākusi, gan jau tad pati pastās-
tīs, kāds melns peļu junkurs pārskrējis viņas saulaino
taciņu.

– Biju Centrāltirgū, – Īrisa pavēstīja. – Man bija bei-
gušies...

– ...kartupeļi?

– Tieši tā. Gāju gar letēm, skatījos, un vienā brīdī mani
ķēra tāds kā zibens, kā ugunsstabs. Aiz vienas no letēm
starp kartupeļu kastēm stāvēja Ešlijs. Kā dzīvs. Viņš bija
ģērbies pelēkā nenosakāma izmēra un modeļa *pufaikā*,
uz acīm bija uzmaukta dubļu krāsas žokejcepure. Puisis
rāmi tirgoja kartupeļus. Ņēma ar savām lielajām rokām,
bēra svaru bļodā, uzmanīgi vēroja svaru bultiņu, bet es
nespēju novērst skatienu no Ešlija pastrupajiem, dūši-
gajiem pirkstiem – aiz nagiem rēgojās pamatīga smilšu
kārtā. Nu kā citādi, ja jau reiz viņš tirgū pārdod kartupe-
ļus?! Un ar tādām rokām viņš mēģinās mani apkampt?
Brrrr!

Nesos tālāk, iekams viņš nav mani pamanījis un,
nedod Dievs, atpazinis! Visa mana lielā mīla izkūpēja
turpat pavasara saulītē, pat neizejot pa Centrāltirgus
vārtiem...

Es klusēju. Ko man bija teikt? Mierināt Īrisu? Muļķīgi.
Vēl nožēlojamāk būtu atgādināt, ka mēs ar Gundegu jau
no sākta gala sapratām, ka viņš mūsu skaistulei, gudri-
niecei un visādi citādi cildināmai draudzenei nav piemē-
rots – mēs jau teicām, ka tā būs?!

Tā, raugi, mēdz notikt ar tiem ešļiem, tā ka esiet, dāmas, uzmanīgas! Tuvāk aplūkoti, šie nav ne tik cēli, ne romantiski sapņu tēli, bet tādi paši cilvēki ar savām vājībām, kļūdām, miesu un asinīm. Nav viņiem ne baltu spārnu, ne nimba ap pakausi. To visu mēs pašas ar Skārletu O'Hāru priekšgalā esam iztēlojušas un sev iestāstījušas, bet, kad nonākam aci pret aci ar īstenību, tad domojamies ne jau uz sevi, bet uz ešļiem, kas mūsu cerības pievīluši. Ak, meitenes, meitenes...

Taču, ja tā padomā – vai tad jūsmot un sapņot nav skaisti? Šādas emocijas mūsu dvēseli tikai bagātina.

*“Viņa acīs tā lasīja, ka viņas neprātīgajam sapnim,
viņas kaislīgajām jūtām jāpaliek nepiepildītām.”*

M. Mičela. “Vējiem līdzīgi”